

KARJAHARJASTA ON ILOA VASIKALLEKIN

Vasikat käyttävät kiinteää karjarahjaa ahkerasti. MTT:n tutkimus osoittaa, että karjarahjan käyttö voi parantaa vasikoiden hyvinvointia.

LEENA TUOMISTO, ARTO HUUSKONEN | MTT
KATJA NAUMANEN, JAAKKO
MONONEN | ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO

Turkinhoito on tärkeä osa nautojen luonnollista käyttäytymistä. Turkinhoito edistää eläimen terveyttä helpottamalla lian, lannan, hyönteisten ja loisten irtoamista iholta ja karvapeitteeltä. Naudat hoitavat karvapeitettään nuolemalla, rapsuttamalla sorkalla tai sarvilla sekä huiskimalla hännällään. Kehon alueita, joihin eläimen on vaikea ylettyä, rapsutellaan tai hangataan ympäristön rakenteita vasten.

Aiemmissä selvityksissä on todettu, että lähes kaikki lehmät ja vasikat hyödyntävät pyörivää karjarahjaa saadessaan mahdollisuuden sen käyttöön. Pyörivät karjarahjat ovat kuitenkin arvokkaita ja vievät tilaa, minkä vuoksi niitä hankitaan lähinnä vain lehmien ja hiehojen käyttöön. Vasikoilla ei useinkaan ole käytössään minkäänlaisia karjarahjoja. Edulliset ja vähän tilaa vievät kiinteät karjarahjat voisivat olla järkevä vaihtoehto vasikkatiloihin.

Tokikaan karjarahjaa ei kannata hankkia, jos eläimet eivät käytä sitä. MTT:n tutkimuksessa selvitettiin, hyödyntävätkö vasikat kiinteää karjarahjaa turkinhoitamisessa ja onko vasikoiden turkinhoitokäyttäytymisessä eroa, kun eläimillä on mahdollisuus käyttää karjarahjaa tai kun mahdollisuutta ei ole.

Sonnivasikat kokeessa

Tutkimus tehtiin MTT Ruukin toimipajassa. Kokeessa käytettiin 19 maitorotuista

MTT:n tutkimuksessa vasikoilla testattiin kuvassa olevan kaltaista kiinteää karjarahjaa.

sonnivasikkaa. Vasikat kasvatettiin viiden eläimen ryhmäkarsinoissa lämpimässä navetassa. Karsinatilaa oli 2,1 m² vasikkaa kohden. Karsinoiden lattiasta kaksi kolmasosaa oli kumimatolla päällystettyä betonia ja yksi kolmannes metalliritilää. Kuivikkeena käytettiin pientä määrää turvetta.

Joka karsinassa oli yksi kiinteä karjajarja, kooltaan 10 x 50 cm, nylonharjasten pituus 6 cm ja halkaisija 3 mm. Harja oli kiinnitetty karsinoiden etuseiniin eläinten korkeudelle.

Vasikat saivat nurmisäilörehua vapaasti ja väkirehua enintään kolme kiloa eläintä kohden päivässä. Kokeen alkaessa vasikat olivat keskimäärin 17 viikon ikäisiä ja 139 kg painoisia. Kokeessa oli kaksi 20 vuorokauden

KIINTEÄ HARJA ON EDULLINEN. YKSI HARJA RIITTÄÄ HYVIN VIIDELLE VASIKALLE.

jaksoa, jolloin ensimmäisen 10 vuorokauden aikana vasikoilla ei ollut käytössään karjajarjaa ja jälkimmäisen 10 vuorokauden aikana harja oli käytössä. Vasikoita videokuvattiin jokaisen harjattoman ja harjallisen jakson viimeisten päivien aikana 15 tunnin ajan ja videolta kerättiin vasikoiden turkinhoitoon liittyvät käyttäytymishavainnot.

Harja mieluinen hankaamiskohde

Kaikkien vasikoiden havaittiin rapsuttavan tai hankaavan itseään karjajarjaa vasten. Keskimäärin vasikat ”harjasivat” itseään viisi minuuttia päivässä. Hankaaminen kohdistui lähes poikkeuksetta päähän tai kaulaan. Kaikkiaan vasikat käyttivät turkinhoitoon eli itsensä nuolemiseen, hankaamiseen ja sorkalla rapsuttamiseen keskimäärin 24 minuuttia päivässä.

Karjajarja ei vaikuttanut vasikoiden turkinhoitoon käyttämään kokonaisaikaan, mutta eri toimintojen suhteelliset osuudet muuttuivat, kun vasikat saivat karjajarjan käyttöönsä.

Vasikat vähensivät erityisesti jalkojensa nuolemista saadessaan karjajarjan käyttöönsä. Lisäksi karsinan rakenteisiin tai toisiin eläimiin kohdistuva hankaaminen muuttui harvinaiseksi. Tästä voidaan päätellä, että karjajarja oli vasikoille mieluisampi hankaamiskohde kuin karsinan rakenteet tai toiset eläimet.

Harjaa käytettiin ahkerasti: karjajarjan ollessa karsinassa hankaamista havaittiin kaikkiaan 2,7 kertaa niin paljon kuin silloin,

kun karjajarja ei ollut karsinassa. Vaikka karjajarjan harjakset olivat lehmien käyttöön suunniteltuina melko paksut ja jäykät, olivat ne ahkeran käytön perusteella vasikoiden mielestä sopivat hankaamistarkoitukseen.

Liika nuoleminen on haitallista

Eräs vasikoilla tavattava epänormaalinen käyttäytymisen muoto on liiallinen itsensä nuoleminen. Toimintoa on havaittu etenkin ahtaissa yksilökarsinoissa pidetyillä vasikoilla. Vasikat nuolevat itseään pitkiä aikoja niistä kehon osista, joihin ylettävät. Vasikoiden pöteistä on löydetty niellyistä karvoista muodostuneita suuriakin karvapalloja, jotka ovat terveydelle vaarallisia.

Itsensä nuolemisessa voi myös näkyä stereotyyppisen käyttäytymisen piirteitä. Epänormaali käyttäytyminen tarkoittaa, että eläimellä on vaikeuksia sopeutua ympäristöönsä. Yleisiä epänormaalien käyttäytymisen aiheuttajia naudoilla ovat esimerkiksi eläimen kokemana stressi, ympäristön yksitoikkoisuus, liikkeitä rajoittavat rakenteet sekä puutteet ruokinnassa.

Tutkimuksessamme itsensä nuoleminen käsitti 90 prosenttia vasikoiden kaikesta turkinhoitokäyttäytymisestä silloin, kun karsinassa ei ollut karjajarjaa. Etenkin jalkoihin kohdistuva nuoleminen väheni vasikoiden saadessa karjajarjan käyttöönsä. Mahdollisesti osa jalkoihin kohdistuvasta nuolemista oli epänormaalia ja johtui esimerkiksi yksitoikkoisesta ympäristöstä tai tylsistymisestä.

Karjajarja tarjosi vasikoille mielekästä puuhaa ja kohdisti mielenkiintoa itsensä nuolemista karjajarjalla rapsutteluun. Jalkojen nuolemisesta vähentyminen voi merkitä vasikoiden hyvinvoinnin parantumista.

Pieni teko tuottaa suuren ilon

Vasikat käyttivät karjajarjaa hyvin sopuista. Karjajarjalta syrjäytyksiä laskettiin 0,2 eläintä kohden päivän aikana. Lehmillä karjajarjaan kohdistuvan kilpailun on todettu olevan vähäistä ravintoon kohdistuvaan kilpailuun verrattuna. Tutkimuksessamme viidellä vasikalla oli yksi karjajarja käytössään, mutta mikäli eläinmäärä karjajarjaa kohden kasvaisi, kilpailun voisi olettaa lisääntyvän.

Usein nautojen hyvinvointia voi parantaa jo pienin teoin. Tutkimuksemme osoittaa, että kiinteä karjajarja soveltuu vasikoiden käyttöön ja voi parantaa niiden hyvinvointia. Kiinteä harja ei vie paljoa tilaa ja on yksinkertainen asentaa. Ennen kaikkea se on edullinen.

Vasikat käyttivät karjajarjaa hankaamiseen, mutta myös nakertavat ja maistelevat sitä suullaan. Karjajarjasta ei saa irrota harjaksia, jotka voisivat päätyä eläinten mahaan. Siksi kannattaa käyttää naudoille varta vasten tarkoitettuja karjajarjoja. Yksi harja riittää hyvin viidelle vasikalle, mutta isommalle joukolle kannattaa harkita useampien harjojen hankkimista, jotta pienimmätkin eläimet pääsevät rauhassa käyttämään niitä. ●

